

mes nõuandeteenistus
www.pikk.ee

Ettevõtlusega alustamine põllumajanduses

Triin Luksepp

MES nõuandeteenistus

Maamajanduse konsulent ja finantsnõustaja

Europe Meelis Arengu
Põllumajandusforu
Euroopa arendamisega
maaspikendadesse

Minust

- Majandusharidus ja erinevad täiendkoolitused
- Maamajanduse konsulent tase VI, mentor
- Töökogemus põllumajandusettevõtete raamatupidamine ja finantsnõustamine 15 aastat
- Raamatupidamisteenuse osutamine põllumajandusettevõtetele ja raamatupidamisalane nõustamine
- Investeeringutoetuste taotluste nõustamine ja koostamine

Teemad

- Alustava ettevõtte raamatupidamise sisseseadmine ja korraldamine
- Nõuandetoodete ja konsulendi teenuse kasutamise võimalused
- Finantsinstrumentide kasutamise võimalused
- Ülevaadet toetusmeetmetest
- Soovitused toetuste taotlemisel ja finantsinstrumentide kasutamisel

Raamatupidamine ja maksud

- Raamatupidamiskohuslased on kõik Eestis registreeritud juriidilised isikud ja füüsilisest isikust ettevõtjad ning nad peavad lähtuma Raamatupidamise seadusest ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditest (RTJ)
- Raamatupidamise korraldamise eest ettevõttes vastutab ettevõtte juhatuse liige, kes võib raamatupidamisega tegeleda ise, palgata raamatupidaja või kasutada raamatupidamisteenust. Põhinõudeks on aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine ettevõtte finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest
- Ettevõtja on kohustatud õigeaegselt kinni pidama ja tasuma talle ettenähtud maksud ning esitama maksudeklaratsioone. Maksu- ja Tolliameti kodulehel on saadaval deklaratsioonide vormid, maksukalender ja FIE maksukalender

Raamatupidamine ja maksud

- Kõik juriidilise isiku vormis tegutsevad ettevõtjad ja organisatsioonid peavad oma raamatupidamise korraldama tekkepõhiselt
- Raamatupidamise korraldamise eest vastutab ettevõtte juht
- Raamatupidamise korraldamiseks on mitu võimalust:
 - ✓ võtta tööle raamatupidaja,
 - ✓ kasutada raamatupidamisettevõtte teenuseid,
 - ✓ pidada ise raamatupidamisarvestust
- Samas ei tohi unustada vastutust: FIE vastutab oma tegevuse eest kogu oma varaga s.t. nii ettevõtluses kasutatava kui ka isikliku varaga

Raamatupidamine ja maksud

- Ettevõtja peab raamatupidamise korraldamisel lähtuma raamatupidamise seadusest ja Raamatupidamise toimkonna juhenditest (RTJ)
- Valima tarkvara (erinevad võimalused, digitaalsed lahendused)
- Kuidas saada raamatupidamisest vajalikku informatsiooni (nt finantsanalüüs, aruandlus)
- Raamatupidamine põllumajandustootjale, toetuste taotlemise aspektid

Raamatupidamine ja maksud

- Kassa- ja tekkepõhine raamatupidamisarvestus
- Juriidilisest isikust ettevõtja raamatupidamise arvestus toimub ainult tekkepõhise meetodi järgi
- FIE raamatupidamises võib kasutada tekkepõhist või kassapõhist meetodit
- Kassapõhise arvestuse korral on majandustehingute kajastamine seotud raha tegeliku liikumisega. Tulude ja kulude sissekanded tehakse päevaraamatusse kronoloogilises järjekorras - tulud kajastatakse hetkel, mil raha on ettevõttesse laekunud ja kulud kajastatakse hetkel, mil raha on ettevõttest välja makstud

Raamatupidamine ja maksud

- Esitama iga kuu 10. kuupäevaks tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja tööstuskindlustusmakse deklaratsiooni (vorm TSD), kui on vastavaid väljamakseid
- Esitama iga kuu 20. kuupäevaks käibedeklaratsiooni (vorm KMD) ja selle lisa (vorm KMD INF). Käibedeklaratsiooni lisal kajastatakse juriidilisele isikule, füüsilisest isikust ettevõtjale ning riigi- valla- ja linnaasutusele väljastatud ning nendelt saadud arvete andmed, kui arve või arvete kogusumma ilma käibemaksuta on maksustamisperioodil ühe tehingupartneri kohta vähemalt 1000 eurot

Raamatupidamine ja maksud

- 30. juuniks on majandusaasta aruande esitamise kohustus kõigil juriidilistel isikutel, kelle majandusaasta lõppes 31. detsembril. Majandusaasta aruanne tuleb esitada ka juhul, kui majandustegevust ei ole toimunud. Esitamine e-äriregister www.rik.ee (ettevõtjaportaal)
- Tuludeklaratsiooni esitavad residendist füüsilised isikud eelmise kalendriaasta tulu kohta Maksu- ja Tolliametile. Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE) esitavad ettevõtlustulu vormi E (kord aastas 30.aprilliks)
- EMTA juhend alustavale ettevõtjale <https://www.emta.ee/ariklient/registreerimine-ettevotlus/ettevotjale/alustavale-ettevotjale>

Nõuandeteenistuse tutvustus

- MES nõuandeteenistus pakub põllu- ja maamajanduslikke nõuandeteenuseid www.pikk.ee
- MES nõuandeteenistus koondab põllumeestele ja maaettevõtjatele nõuannet jagavaid konsulente (2024 muutub)
- **Konsulent** on spetsialist, kes tegeleb nõuandetegevusega maaelu arengu ja põllumajanduse valdkonnas. Ta nõustab üksikkliente, gruppe, organisatsioone, huvirühmi, kogukondi maaelu arenguga seotud valdkonnas üldisematel või spetsialiseeritud küsimustes

Nõustamisteenused

- Nõuetele vastavuse alane nõustamine
- Toetuse taotlemise nõustamine
- Tööohutuse ja tervishoiu alane nõustamine
- Spetsiifiline nõustamine traditsiooniliste põllumajandusvaldkondade tootmise, turustamise- ja majandusalastes küsimustes sh taime- ja loomakasvatus (veiste-, lamba- ja kitsekasvatus), aiandus (katmikala kultuurid, marjad, köögiviljad, alternatiivsed kultuurid), mesindus, maaparandus, metsamajandus

Nõustamisteenused

- Spetsiifiline nõustamine mittetraditsioonilistes tootmisvaldkondades ja tegevusaladel, sh mitmekesistamine, mahepõllumajandus, saaduste töötlemine jms
- Koostööle, ühistegevusele, kogukonna arengule ja kogemuste vahetamisele jm võrgustiku arendamisele suunatud teabe- ja nõustamistegevused
- Keskkonnakaitse ja loodushoiu alane nõustamine
- Ettevõtte majandamise; äriplaani koostamise juhendamise ja juhtimise alane nõustamine
- Mentorlusteenust

Nõuandetoetus

<https://www.pikk.ee/>

- Looma- ja taimekasvatus; mahepõllumajandus; metsamajandus; aiandus; mesindus; maaparandus; põllumajandussaaduste töötlemine; keskkonnakaitse ja loodushoid; nõuetele vastavus; töotervishoid ja tööohutus, toetuste taotlemise nõustamine – toetatakse kuni 90% nõustamisteenuse hinnast käibemaksuta
- Ettevõtte majandamine; äriplaani koostamise juhendamine; juhtimine – toetatakse kuni 50% nõustamisteenuse hinnast käibemaksuta
- Mentorlus – 100% nõustamisteenuse hinnast

mes nõuandeteenistus
www.pikk.ee

Erinev Maailm Aetnje
Põllumajanduslõnd
Euroopa investaeringud
naapikundades

Nõuandetoetus

- Nõu saaja maksab omaosaluse ning nõuandetoetuse taotlemisega tegeleb Maaelu Edendamise Sihtasutus
- Nõuandetoetust antakse kuni 1500 eurot teenuse kohta, ühe kliendi kohta kuni 3000 eurot aastas
- Nõuandetoetust on võimalik saada põllumajandusega tegeleval füüsilisel isikul või eraõiguslikul juriidilisel isikul, kelle omandis on või kes kasutab muul õiguslikul alusel vähemalt 0,3 ha maatulundusmaad ning on registreeritud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris
- **2024 nõuandetoetus muutub!**

MAK toetused

- Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus meede 6.1
- Väikeste põllumajandusettevõtete arendamise toetus meede 6.3
- Põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetus meede 4.1
- Mikro- ja väikeettevõtjate põllumajandustoodete töötlemise ning turustamise investeeringutoetus meede 4.2
- Maapiirkonnas majandustegevuse mitmekesistamise investeeringutoetus meede 6.4
- Leader-meetme raames antav projektitoetus meede 19.2
- **Uue programmiperioodi meetmete kavand**
<https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>

Alustava noore toetus, meede 6.1

Eesmärk

- Noorte põllumajandustootjate abistamine põllumajandusliku majapidamise sisseadmisel
- Tööhõive võimaluste laiendamine noortele ning noorte põllumajandustootjate erialase pädevuse ja juhtimiskogemuse suurendamine
- Toetust antakse ühe taotleja kohta kuni 60 000 eurot (alates 2022 taotlusvoorust)

Alustava noore toetus, meede 6.1

- Taotlemise esitamise ajal kuni 40 aastat k.a
- Põllumajanduslik keskeri-, kutsekesk- või kõrgharidus või kutseeaduse § 4 lõikes 4 nimetatud kvalifikatsiooni-raamistiku järgi kutsekvalifikatsiooni neljas tase põllumajandustootmise valdkonnas või Eesti hariduse infosüsteemis enne 2013. aasta 1. septembrit registreeritud õppekavale vastav põllumajandusalane kutsekeskharidus, selle puudumisel omandamise kohustus
- Vähemalt kaheaastane põllumajanduslik töökogemus, selle puudumisel selle omandamise kohustus

Alustava noore toetus, meede 6.1

Toetatavad tegevused

- Vähemalt 50% toetusega kavandatavatest tegevustest peab olema suunatud põllumajandusliku põhivara soetamiseks
- Toetustaotluste vastuvõtt **15.11-29.11.2023**
- Toetuse määramine 60 tööpäeva jooksul
- Toetuse maksmine 30 tööpäeva jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest

Alustava noore toetus, meede 6.1

- 2022 aasta voorust sätestatakse taotlejale uus nõue, mille kohaselt peab füüsilisest isikust ettevõtja või äriühingu kõik osanikud või aktsionärid olema osalenud enne taotluse esitamist samal aastal vähemalt kuus akadeemilist tundi kestnud ettevõtlusalasel infopäeval, mis sisaldas äriplaani koostamise tutvustust. Infopäeval ei pea osalema, kui enne taotluse esitamist samal aastal või taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe aasta jooksul on osaletud vähemalt kaheksa akadeemilist tundi kestnud ettevõtlusalasel täienduskoolitusel, mis sisaldas äriplaani koostamise õpet

Leader-meetme raames antav projektitoetus

- Toetuse eesmärgiks on Eesti maaelu arengukava (MAK) 2014-2020 alusel toetada Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning riigieelarvest kohalikku initsiatiivi, edendades elu maapiirkonnas kohaliku koostöö kaudu, milles erinevad osapooled suunavad oma ühised jõupingutused piirkonna vajaduste kindlaksmääramiseks, nende elluviimiseks ning piirkonna võimaluste kasutamiseks

Leader-meetme raames antav projektitoetus

Toetuse määr ja suurus

- Mittetulundusühingule, sihtasutusele ja kohalikule omavalitsusüksusele antakse projektitoetust kuni 90%, ettevõtjale kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest.

Taristuinvesteeringu korral on toetuse määr kuni 60%, mootorsõiduki ja maastikusõiduki soetamisel 30%. Seltsingute puhul on toetusmäär kuni 100%

Leader-meetme raames antav projektitoetus

- Projektitoetuse taotleja esitab taotluse esmalt kohalikule tegevusgrupile. Tegevusgrupi taotlusvoorudest ja taotluste vastuvõtuaegadest teavitab iga tegevusgrupp oma piirkonna taotlejaid.
- LEADER kohalike tegevusgruppide kontaktid on leitavad Maamajanduse Infokeskuse kodulehel aadressil

<http://www.maainfo.ee/index.php?page=3738&>

mes nõuandeteenistus
www.pikk.ee

Europas Maailma Arengu
Põllumajandusfond
Euroopa investeringud
maapõlvkondadele

Toetuse taotlemise ettevalmistus

- Jälgi taotlusvooru toimumise aega
- Alusta aegsasti, aeg saab alati otsa ja lõpp on alati väga kiire
- Suhtle raamatupidajaga, kontrolli üle raamatupidamisest tulenevad nõuded toetuse taotlemisel
- Kontrolli üle esitatavad dokumendid ja nende sobivus meetme jaoks (ehitusload, toetatavad tegevused, hinnapakkumised, omandi dokumendid)

Toetuse taotlemise ettevalmistus

- Mõttele läbi investeeringu vajadused ja ka hilisem finantseerimine elluviimisel
- Tee investeerimise ettevõttele jõukohases mahus, mis on ka päriselt vajalik
- Suhtle aktiivselt vajalike osapooltega (hinnapakkujad, projekteerija, vald, nõustaja, raamatupidaja, ametkonnad)
- Võrdle hindu, ära maksa üle. Toetus on tootjale!

Toetuse taotlemise ettevalmistus

- Tutvu meetme hindamiskriteeriumitega
- Arvuta läbi hindepunktid
- Mõtle läbi hindepunktidega võetavad lisakohustused ja riskid
- Mõtle läbi hindepunktidega võetavate kohustuste rahaline maht ja elluviimisel rahavoog ja tee sellest lähtuvalt investeringu valik
- Mõtle läbi, kas on üldse mõistlik toetust taotleda!

Toetuse taotlemise ettevalmistus

- Toetus ei ole lihtsalt kontole laekuv raha, vaid toetus on kohustus, töö algab peale positiivse toetusotsuse saamist
- Mõttele läbi toetusega seonduvad kohustused (nõuded elluviimisel, säilitamisel, sihipärasel kasutamisel, järelevalveperioodi pikkus, lähiaastate muutused ettevõtte majandustegevuses)

Toetuste taotlemise ettevalmistus

- Toetuste ajakava jälgitav

<https://www.pria.ee/infokeskus/toetuste-ajakava>

- Toetutaotluste esitamine toimub e-pria kaudu

<https://epria.pria.ee/login/#/login>

- ÜPP strateegiakava

<https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>

Finantsanalüüs

- Ettevõtte tegevust analüüsitakse ja hinnatakse rahandussuhtarvude abil ning võrreldakse möödunud, käesoleva ja tulevaste perioodide näitajaid omavahel
- Finantsseisundi analüüsimiseks on kindlasti vajalikud kaks põhilist finantsaruannet: bilanss ja kasumiaruanne
- Finantsanalüüsi kasutab ettevõtja tavaliselt siis, kui kavas on:
 - ✓ laenu taotlemine;
 - ✓ investeringutoetuste taotlemine;
 - ✓ pikaajaliste lepingute sõlmimine;
 - ✓ ettevõtte ost või müük

Finantsinstrumendid MES

- Laen MAK rahastamistvahendist

<https://mes.ee/laen-maki-rahastamisvahendist>

- MES käendus
- Käendus on tagatis, mille sihtasutus annab ettevõtja võlakohustusele (pangalaen, liising vms)
- Käendustasu 0,4% kuni 7,5% (indikatiivne). Tasu määr väljendatakse protsentides aasta kohta võlakohustusele antud käenduse summast

<https://mes.ee/tagatised>

Finantsinstrumendid

- Maaelu arengu toetuse väljamaksmine enne kulutuste tegemist (OTKA) PRIA kaudu

<https://www.pria.ee/infokeskus/maaelu-arengu-toetuse-valjamaksmine-enne-kulutuste-tegemist-otka-2014-2020>

Finantsasutuste tooted:

- LHV mikrolaen

<https://www.lhv.ee/et/mikrolaen>

Summa 5000 kuni 50 000 €

Omafinantseering 0%

Tagatisvara ei ole vaja

Intress alates 6% + Euribor

mes nõuandeteenistus
www.pikk.ee

Euroopa Maaelu Arengu
Mõistmispõhine
Euroopa investeringud
maapiirkondades

Finantsinstrumendid

- Erinevad finantstooted põllumajandusettevõtetele (erinevad pangad Swedbank, SEB, Luminor, Citadele, Coop, TBB jt)
- Seadmete soetamine, pikaajalised investeeringud, keskkonnasõbralikud investeeringud – päikeseenergia, maasoojuspumbad jt., käibevahendite finantseerimine – kevadtööde laen)

Kevadtööde laen

- Eesmärk käibevahendite finantseerimine põllumajandusettevõttele
- Kevadtööde rahastamiseks paindlike tingimustega lühiajaline laen
- Laen toetuse tagatisel kuni 25 000 €, kuni 75% laekunud toetusest
- Tagatiseks hüpoteek, MES käendus või EIF EaSI või COSME garantii
- Pakuvad enamused pangad

Milliseid andmeid on vaja finantseerijale esitada?

- Äriplaan (lühidalt)
- Bilanss ja kasumiaruanne
- Rahavoogude prognoos
- Ülevaade deebitoridest ja kreditoridest
- Ülevaade omanikest ehk liikmete nimekiri ja võimalusel finantsandmed ja toodetavad kogused
- Ülevaade tagatistest

Äriplaan

- Mida on senini tehtud?
- Tooted/teenused
- Sihtgrupp
- Konkurentsieelis
- Turg
- Finantseerimisallikad – omafinantseering, toetus jne.

Bilanss ja kasumiaruanne

Tehakse pikema perioodi horisontaal- ja vertikaalanalüüsi

- Omakapital- hea tava minimaalselt 25%
- Võlateeninduse kattekordaja ehk DSCR ehk ettevõtte võime laenu tagastada tema tegevusest tulenevatest rahavoogudest, minimaalselt 1,1
- Võlakohustused/EBITDA- investeeringu tasuvusaeg
- Deebitoride ja kreditoride analüüs- kas on probleemseid arveid?
- Varad- varud, põhivara

Finantseerijale on olulised rahavood!

- Rahavood annavad ettekujutuse, kust pärinevad ettevõtte rahalised vahendid ja millele neid kulutatakse!
- Rahavood äritegevusest (laekumised müügist, püsikulud, muutuvkulud ja toetused)
- Rahavood investeerimisest (varade soetamine)
- Rahavood finantseerimisest (laenu saamine, laenu põhiosa tagastamine, intresside tasumine)

Rahavood näide

- Palume täita järgneva tabeli 5 aasta kohta

2016 tegelik					
Kultuur	ha	t/ha	Saagikus, kogus (t)	Müüdud kogus (t)	Müügihind (EUR/t)
Nisu	100	2,33	233	340	120
Oder	150	2,57	385,5	937	135
Raps	150	1,37	205,5	361	330
Hernes	100	2,04	204	693	220
jm					

- Arvutame minimaalselt 5 aasta keskmise saagikuse, mida kasutame järgneva aasta prognooside tegemisel, hinnana võib kasutada hetkehinda (küsi kokkuostjalt). Aruta läbi müügihinna fikseerimise võimalused.

Saagikused aastate kaupa												
t/ha	2012	2013	2014	2015	2016	5 aasta keskmine	2016 prognoos kevadel	2016 erinevus prognoosiga (t/ha)	Külvipind (ha)	Saamata jäänud saak (t)	Hind (eur/t)	Saamata jäänud tulu
Nisu	6,5	4,38	6,05	7,27	2,33	5,31	5	-2,67	100	267	120	32 040
Oder	4,54	3,97	3,78	5,87	2,57	4,15	4	-1,43	150	214,5	135	28 958
Raps	3,68	3,19	2,79	4,08	1,37	3,02	3	-1,63	150	244,5	330	80 685
Hernes	1,86	3,39	3,53	3,48	2,04	2,86	3	-0,96	100	96	220	21 120
												162 803

Rahavood-stress test

- Mängi läbi erinevad stsenaariumid ja vaata, kas ka negatiivse stsenaariumi korral (näiteks kulude suurenemine, kokkuostuhinna muutused jne) jäävad rahavood positiivseks
- Kulude kokkuhoidmise võimalused?
- Ressursside kasutamine ja planeerimine, tööprotsesside ümberkorraldamine
- Nutikad investeeringud, alternatiivsed investeeringud

Milliseid laenukooteid ja millal kasutada?

- Põhivara ehitamine – investeerimislaen, maksegraafiku pikkus vastavalt tagatise elueale ja tasuvusajale
- Igakuiste rahavoogude erinevuste silumine – arvelduskrediit, käibelaen
- Hooaja tarvikute soetamine – aastane käibevahendite laen
- Faktooring- ostjate arvete nõudeõiguse loovutamine pangale
- Oluline jälgida, et laenulepingu pikkus oleks seoses tehtava investeeringu kasutusajaga!

Investeerimislaen

- Põhivara ehitamiseks/soetamiseks
- Maksegraafiku pikkus vastavalt tagatise elueale ja tasuvusajale (põllumaa max 30a, farmid max 15a, seadmed max 5-7a)
- Ehitusperioodiks maksepuhkus
- Ehituse puhul väljamakse arvete/aktide alusel, vajalik omanikujärelevalve kinnitus

Arvelduskrediit/ käibelaen

- Igakuiste rahavoogude erinevuste silumine – arvelduskrediit. Sama limiiti on võimalik korduvalt kasutusele võtta
- Hooaja kauba soetamine – aastane käibevahendite laen. Tagasimakse hooaja lõpus

mes nõuandeteenistus
www.pikk.ee

Aitäh!

Triin Luksepp
triin@aakri.ee

Europe Meelis Arengu
Põllumajandusforu
Euroopa ühendusega
maaspõllumajandusele